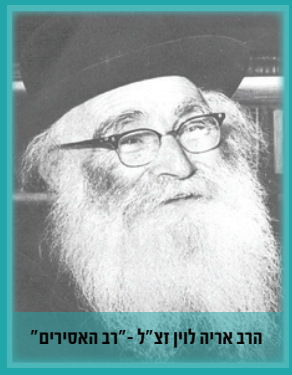
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

פרשת בלק

י"ז תמוז תשע"ח

דרך חיים

בפרשתנו נמצאת הרמיזה למלך המשיח לו אנו מצפים ומקווים, כלשון הרמב"ם בהלכות מלכים (פרק יא הלכה א):

"המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה... וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבינו. שהרי התורה העידה עליו שנאמר "ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך וגו' אם יהיה נדחך בקצה השמים וגו' והביאך ה'". ואלו הדברים המפורשים בתורה הם כוללים כל הדברים שנאמרו על ידי כל הנביאים. אף בפרשת בלעם נאמר ושם נבא בשני המשיחים, במשיח הראשון שהוא דוד שהושיע את ישראל מיד צריהם ובמשיח האחרון שעומד מבניו שמושיע את ישראל מיד בני עשו. ושם הוא אומר "אראנו ולא עתה" זה דוד "אשורנו ולא קרוב" זה מלך המשיח. "דרך כוכב מיעקב" זה דוד "וקם שבט מישראל" זה מלך המשיח. "ומחץ פאתי מואב" זה דוד, וכן הוא אומר "ויך את מואב וימדדם בחבל", "וקרקר כל בני שת" זה המלך המשיח שנאמר בו "ומשלו מים עד ים". "והיה אדום ירשה" זה דוד, שנאמר "ותהי אדום לדוד לעבדים וגו'", "והיה ירשה וגו'" זה המלך המשיח שנאמר "ועלו מושיעים בהר ציון וגו'"".

אנו יודעים שכל ברכותיו של בלעם נהפכו מאותן הקללות אותן חפץ לקללנו, כמו שאומר הפסוק "ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם, ויהפך אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך" (דברים כג ו). הרי למדנו שהברכות מלמדות על הקללות שתכנן בלעם לקללנו בשם בלק.

ויש לשאול, מה ראה בלק לבקש מבלעם לקלל דווקא בנקודה זו, בעניין המלך המשיח?

אלא שחז"ל מלמדים אותנו שרות המואביה, הייתה נכדתו של עגלון מלך מואב, אשר היה נכדו של בלק מלך מואב. רות, 'אמה של מלכות', סבתו של דוד המלך ע"ה - יוצאת ירכו של בלק הרשע. בלק מזהה שיש בתוכו תכונה זו של מלכות ישראל שעתידה לצאת ולדחות את כל הרשעות של אומות העולם ובשל כך הוא נעזר בבלעם הרשע, שיבוא מבחוץ ויקלל את המלך המשיח.

המשך בעמוד הבא

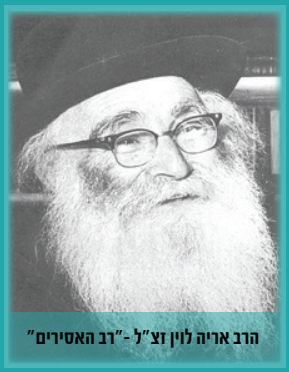

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

דבר זה נרמז בתחילת הפרשה- "ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא ויקץ מואב מפני בבני ישראל", החשש מפני העובדה שעם ישראל "רב", ראשי תבות 'רות בועז'. בלק מבין שהחיבור בין רות לבועז, החיבור שיכניס את הכח הטמון בו לתוך עם ישראל, עתיד להוליד את המלך המשיח.

שבת שלום ומבורך!

שלכם בהוקרה רבה,

חיים אידלס

המעוניין לשלוח אל הרב אידלס שאלות הלכתיות (בלבד) מוזמן לשלוח דרך אתר:
עמותת איש צדיק היה,
מדף: שו"ת עם הרב חיים אידלס
תשובות יישלחו לשואלים ויפורסמו באתר ובעלון.

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

בדרכו של ר' אריה

חיבור מיוחד היה לר' אריה עם עניינו של המלך המשיח והאמונה השלמה בביאתו במהרה בימינו. עד אשר הורה בצוואתו כי כל העולה לקברו אחר פטירתו יקפיד ויאמר (כפי שגם נחרט על מצבתו):

"אני מאמין באמונה שלמה שתהא תחיית המתים בעת שיעלה רצון מאת הבורא יתברך שמו".

מיוחדת בעניין זה עדותו של מרן הרב קוק זצ"ל על ר' אריה כי:

"אילו היו בדורנו שלושה יהודים כרב ר' אריה- היה המשיח בא"...

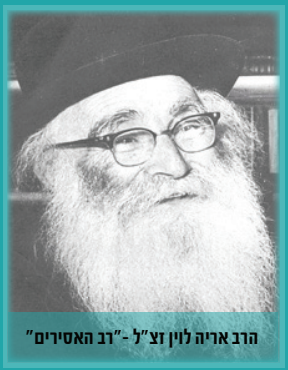
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

הקדיש הוא מהדברים שבקדושה שנאמר רק במניין גברים בוגרים. בשל מעלתו הגדולה, עליה דיברנו בשבוע שעבר, מקפיד האומר את הקדיש לאמרו ברגליים צמודות, כעין תפילת עמידה וקדושה.

בני אשכנז נוהגים שהציבור עומדים בשעת הקדיש, כשעיקר העמידה עד אמירת "דאמירן בעלמא", או על כל פנים עד אמירת "אמן יהא שמיה רבא" (הרחבה על כך בשו"ת). בקרב בני ספרד חלוקים המנהגים. יש שנהגו לעמוד, יש שלא הקפידו על כך כלל, ויש שנוהגים שרק אם עמדו הציבור בקטע שקודם אמירת הקדיש ממשיכים לעמוד גם בשעת אמירתו ובאם ישבו ממשיכים לשבת.

ישנם מנהגים שונים ביחס לכריעות של אומר הקדיש. יש נוהגים לכרוע בכל תחילת קטע, יש שנוהגים במקומות בהם אומרים "אמן". ולדעת הגדולה והמפורסמת של הגר"א אין לכרוע כלל בתפילה שום כריעה שלא תוקנה בזמן התלמוד.

עיקר אמירת הקדיש בעניית "אמן יהא שמיה רבא", שכפי שנתבאר בשבוע שעבר יש לאמרו בכל כוחו- כלומר, בקול רם ובכוונת הלב. נחלקו הפוסקים עד לאן עונים "אמן יהא שמיה רבא"; יש שענו עד "לעלם ולעלמי עלמיא", ויש שהוסיפו את אמירת "יתברך". למעשה כתבו הפוסקים שנכון להפסיק בנשימה קודם אמירת "יתברך", על מנת לאמרו מצד אחד ומאידך לא להצמידו ל"לעלם ולעלמי עלמיא" שלחלק מהדעות לא מוסב על כך אלא מהווה עניין חדש. יש מבני ספרד שהמשיכו וענו "אמן יהא שמיה רבא" עד "דאמירן בעלמא".

יש להעיר ש"אמן" ו"יהא שמיה רבא" הם שני שבחים נפרדים, ולכן יש לאמרם בהפסקה קלה ביניהם.

למנהג בני ספרד עונים על אמירת "בריך הוא" ב"אמן", ולמנהג אשכנז באמירת "בריך הוא". העירו הפוסקים שיש להקפיד שלא לומר "בריך הוא לעילא" כפי שיש שטועים, שאז נשמע שמבורך למעלה בשמיים וחלילה לא למטה בארץ.

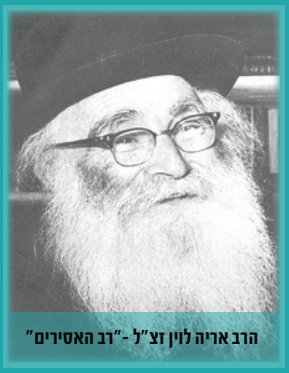
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | האם יש לעמוד בקדיש כשאומרים "אמן יהא שמה רבה"?

תשובה | הרמ"א (דרכ"מ סו"ס נ"ו) כותב שהמהרי"ל לא היה עומד בשעת קדיש וברכו, רק אם הקדיש תפס אותו מעומד אז לא היה מתיישב עד אחרי אמירת "אמן יהא שמה רבה". ומסיים הרמ"א שהמנהג הוא כן לעמוד בשעת הקדיש. והעיר מרן המ"ב שכל זה הוא דווקא בקדיש שתפסו מעומד. הגרש"ק (שנות חיים סי' פ"א) הוכיח מבלעם שאמר לבלק "קום בלק ושמע"- שאין אתה רשאי לישב כשאני אומר לך את דברי ה', ומזה מוכח שצריך לעמוד בזמן אמירת דברים שבקדושה. אך המהר"י אסאד (יהודה יעלה סי' י"א) דחה את ראייה זו, משום שהמדרש אומר שכל כוונת בלעם הייתה לצער את בלק. עכ"פ מרן החיד"א (טוב עין סי' י"ח בשם חכם אחד) כותב שיש חובה לעמוד כשמדברים דברים שבקדושה, ומי שאומר שעפ"י הסוד אין צריך לעמוד עליו אני אומר "בסודם אל תבוא נפשי". והרמ"ע מפאנו (ת' סי' צ"א) כותב שגם כשעונים בקריאת התורה "ברוך ה' המבורך לעולם ועד" צריך לעמוד ומי שלא עומד ה' הטוב יכפר. אך למסקנת החיד"א אין צריך לעמוד.

לסיכום, אין חיוב לעמוד בקדיש וברכו אלא אם כן תפס אותו הקדיש כשהוא עומד, וגם אז אחר אמירת "דאמירן בעלמא" יכול לשבת. אולם מנהג העולם להחמיר בזה.

שאלה | אבי נפטר והותיר אחריו שלוש בנות בלבד, האם אני יכולה לומר קדיש לעילוי נשמתו?

תשובה | הבאר היטב (סי' קל"ב) כתב בשם תשובות כנסת יחזקאל להתיר, אך התיר זאת רק בביתה ולא בבית הכנסת. וכך פסק למעשה השבות יעקב (ח"ב סי' צ"ג). אולם הא"ר הביא מהחוות יאיר (סי רכ"ב) שזו חוכא ואטלולא שתאמר אף בביתה ולא רק בבית הכנסת (שהיה פשוט לו ששם אין לה לומר כלל). ולאמיתם של דברים המעיין בדבריו יראה שהוא כותב שכיוון שהדבר זר לציבור כתוצאה מכך כל אחד יבנה במה לעצמו ויבואו לזלזל בתקנת חכמים. ומצאתי גם בבית לחם יהודה (יו"ד סי' שע"ו) שהביא בשם הספר חסידים שאין לבת שום דת ודין בעניין אמירת קדיש.

וכיום שהדבר לא מקובל פסק הבא"ח (תורה לשמה סי' כ"ז) שאפילו אם יש ציווי מפורש מהאבא אסור לבת לומר קדיש כי זה חוסר צניעות. וכן הלכה למעשה לא מצינו שבנות נהגו לומר קדיש. (אלא שאציין כאן את סבתי, ביתו של הרב פראנק, שנוהגת לומר מדי שנה בשנה קדיש לעילוי נשמת אביה זצ"ל. והגרי"י פישר זצ"ל, ראב"ד ירושלים, הסכים בזה הלכה למעשה).